

Maksuttoman ehkäisyyn kokeilu 2022-2023

Sote-uudistus

Tulevaisuuden
sosiaali- ja terveyskeskus

Sisältö

Alkusanat

Kehittämisen kärjet

Kohti kokonaisvaltaista toimintaa

Kuntien palveluista hyvinvointialueen palveluiksi

Uutta kokeillen, vanhaa parantaen

Ammattilaisten koulutus

Kehittämisen mahdollistajat

Numerot kertovat

Tilanne nyt

Kiitokset

Seksuaaliterveys on osa jokaisen nuoren hyvinvointia

Maksuttoman ehkäisyn kokeilun tavoitteena oli yhdenvertaiset ja saavutettavat ehkäisypalvelut kaikille alle 25-vuotiaille. Ehkäisvälineiden jakelun lisäksi yhtä tärkeää oli seksuaalikasvatuksen sekä seksuaali- ja hedelmällisyysneuvonnan tarjoaminen nuorille.

Ehkäisypalvelut oli järjestetty hyvin eri tavoin eri kunnissa. Lähtökohtana oli hyvinvointialueen laajuinen toiminta.

Kokeilun päättyessä 19 hyvinvointialuetta ja Helsinki päättivät järjestää maksuttoman ehkäisyn palvelua joko alle 20- tai 25-vuotiaille.

Suuri kiitos tästä kokeilusta kuuluu seksuaali- ja lisääntymisterveydelle omistautuneille kehittäjille. Ilman heitä ei tuloksia olisi syntynyt.

Reija Klemetti ja Hanne Vasankari
Kokeilun vastuuhenkilöt

Kehittämisen kärjet

Ehkäistään ja edistetään

Ei vain raskauden ja seksitautien ehkäisyä, vaan kokonaisvaltaista seksuaali-terveyden edistämistä

Uutta ja myös vanhaa

Rohkeita ratkaisuja nuoria osallistaen

Sirpaleista kokonaiseksi

Kunnittaisesta palvelusta hyvinvointialueen palveluksi

Lisätään tietoa ja taitoa

Osaamisen tukeminen ja ammattilaisten kouluttaminen

Kohti kokonaisvaltaista seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämistä

- Ehkäisyvälineiden saatavuus yhdenvertaistui ja valikoima laajeni.
 - Mukana kaikki lyhyt- ja pitkäaikaiset menetelmät, kondomit ja suuseksisuoja.
- Ei vain pelkkää ehkäisyvälineiden jakelua. Seksuaalikasvatus ja hedelmällisyysneuvonta olivat yhtä tärkeitä toimenpiteitä.
- Seksuaalisuudesta ja seksuaaliterveydestä puhuminen tuli aiempaa luontevammaksi osaksi ammattilaisten työtä, puheeksiotto lisääntyi ja seksuaalisuuteen liittyvä salamyhkäisyys häveni.
- Nuorten kohtaaminen ja kuuleminen oli aiempaa helpompaa, kun kokeilun myötä tuli lisää palvelumuotoja: chat, walk-in, etävastaanotot ja ammattilaisten jalkautuminen.

Yhdenvertainen mahdollisuus tietoon ja tukeen seksuaalisuuteen ja lisääntymisterveyteen liittyviin kysymyksiin parantui

Sirpaleista kokonaiseksi – kuntien palvelusta hyvinvointialueen palveluksi

- THL kokosi kehittäjäkoordinaattorit verkostoon, joka tuki myös alueiden sisäistä kehittämistä ja verkostotyötä. Vuoropuhelu lisääntyi yli aluerajojen.
- Yhteisenä tavoitteena oli tarkastella olemassa olevia toimintatapoja ja yhtenäistää toimintamalleja hyvinvointialueen sisällä.
- Verkostojen kautta jaettiin tietoa ja kokemuksia ja vertaiskehittäminen lisääntyi.
- Ehkäisypalvelujen prosessi mallinnettiin alueilla, mikä selkeytti toimintaa. Toiminnan yhdenmukaistaminen paransi laatua ja yhdenvertaisti asiakkaiden saamaa palvelua.
- Palveluvalikoima monipuolistui digitaalisilla ja matalan kynnyksen palveluilla. Ne paransivat palvelun saatavuutta.

Palvelukokeiluista tuli hyvinvointialueille vakiintunutta toimintaa

Kokeillaan uutta, parannetaan vanhaa - rohkeita ratkaisuja nuorten kanssa

- Alueilla hyödynnettiin nuoria kehittäjäasiakkaina, kuultiin nuorisovaltuustoja ja tehtiin oppilaitosyhteistyötä.
- Jalkauduttiin nuorten pariin oppilaitoksiin, tapahtumiin, kutsuntoihin.
- Nuoret olivat mukana digipalvelujen kehittämisessä ja viestinnässä.
- Asiakaskyselyillä saatiin yli 3200 nuoren näkemykset, joita hyödynnettiin kehittämistyössä.
- Nuorten toiveita kuultiin - seksitautien ehkäisyvälineiden saatavuutta parannettiin ja ehkäisyvälineiden jakeluun saatiin noutoautomaatteja.
- Ehkäisypalvelujen toteuttamista kokeiltiin uudella tavalla – digitaaliset ja etäpalvelut todettiin toimiviksi. Näin tavoitettiin myös poikia ja miehiä.

Nuorten palautetta kokeilun ajalta kuunneltiin ja hyödynnettiin maksuttoman ehkäisyn järjestämisen jatkopäätösten tukena

Tietoa ja taitoa – koulutusta ammattilaisille

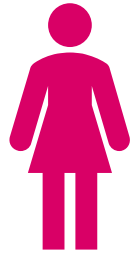
- Ehkäisyn aloituksen osaaminen vahvistui ja alueelliset koulutukset toimivat perehdytyksenä ja mahdollisuutena vertaisoppimiseen.
- Ammattilaiset saivat uusia työkaluja ja rohkeutta puheeksiottoon ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen kohtaamiseen.
- Seksuaaliväestön koulutus lisäsi alueiden seksologista osaamispääomaa. Jatkossa osaamista voidaan hyödyntää kaikkien asiakasryhmien hoidossa.
- Alueilla, joilla työnjaon kokeilut onnistuivat, pitkäaikaisten ehkäisyvälineiden saatavuus parani. Kun ostopalveluja ei tarvittu, syntyi kustannussäästöä.
- Yhteistyötä tehtiin yli aluerajojen: webinaarit keväällä 2023 kolmen alueen ja syksyllä 2023 kahdeksan alueen yhteistyönä. Vähemmän kustannuksia ja enemmän kuulijoita.

Ammattilaisten osaamisen vahvistumisen myötä saatiin parempia ja monipuolisempia palveluja

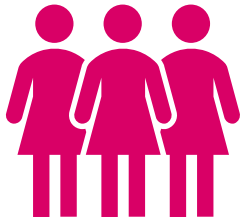

Kahden tason koulutuksia ammattilaisille

Lisäkoulutetut ammattilaiset

- 46 uutta seksuaalineuvojaa
- 46 kierukan laittoon koulutettua ammattilaista
- 42 kapselin laittoon koulutettua ammattilaista
- 48 jälkitarkastuskoulutuksen käynnyttä ammattilaista.

Yli 2000 lyhyemmän koulutuksen käynnyttä ammattilaista

- Aiheita: ehkäisyvalmisteet, seksuaalisuus ja seksuaalisuuden puheeksi otto, seksuaalinen häirintä ja seksuaaliväkivalta, seksuaalikasvatus, hedelmällisyys, seksitaudit, sukupuolen moninaisuus
- Koulutusta tarjottiin joillain alueilla myös sivistystoimen ja sosiaalihuollon henkilöstölle.

Kehittämisen mahdollistajat

THL:n ja hyvinvointialueiden yhteistyö

Kehittäjäverkostossa
17 aluetta

Yhteiset
ja alueelliset
tavoitteet

Nuorten
tarvitsema
palvelu

Kansallinen yhteistyö

- Tuki, neuvonta,
- Koordinaatio
- Tutkittu tieto
- Suositukset ja hyvät käytännöt

Hyvinvointialueiden yhteistyö

- Alueiden sisäinen kehittämistyö
- Muutoksen edistäminen
- Juurruttaminen

Maksuttoman ehkäisyn kokeilu numeroina

17 alueesta koostuva kehittäjäverkosto kokoontui 20 kertaa

Kansallisissa webinaareissa yli 500 kuulijaa

Yli 180 täydennys- tai lisäkoulutuksen suorittanutta ammattilaista

Yli 2000 seksuaali- ja lisääntymisterveyden aiheista kertovaan koulutukseen osallistunutta ammattilaista

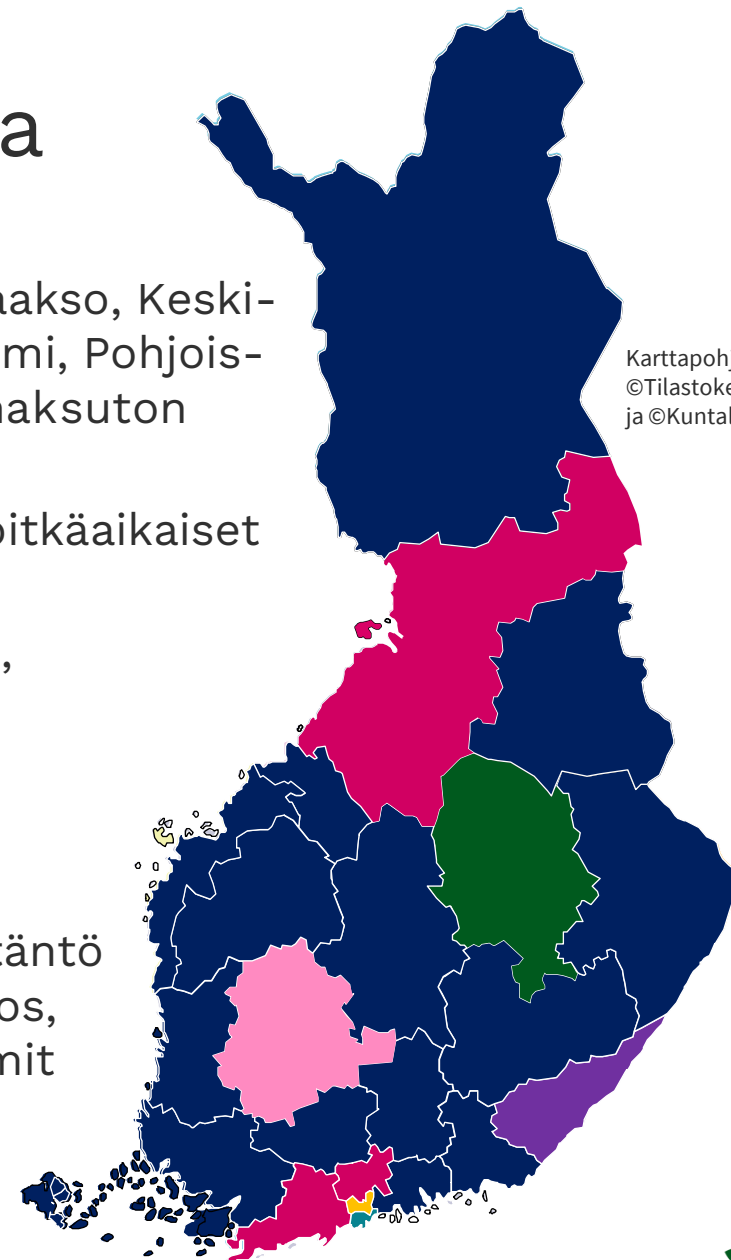
Yli 3200 nuorta vastasi palautekyselyihin kokeilun aikana

Kokeilun päättyessä 21/22 aluetta päätti jatkaa maksuttoman ehkäisyn järjestämistä alueellaan - 16 kokeilussa mukana ollutta ja 5 muuta aluetta.

Menestystarina lähes koko maassa

- Lappi, Pohjanmaa, Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Kymenlaakso, Keski-Pohjanmaa, Itä-Uusimaa, Kanta-Häme, Kainuu, Keski-Suomi, Pohjois-Karjala, Päijät-Häme, Varsinais-Suomi, Satakunta: laaja maksuton ehkäisy alle 25-vuotisille
- Pohjois-Savo: laaja maksuton ehkäisy alle 21-vuotiaille, pitkäaikaiset menetelmät ja kondomit 21-24-vuotiaille
- Vantaa-Kerava: laaja maksuton ehkäisy alle 20-vuotiaille, pitkäaikaiset menetelmät ja kondomit alle 25-vuotiaille, ns. Vantaan malli
- Pohjois-Pohjanmaa, Keski-Uusimaa, Länsi-Uusimaa: laaja maksuton ehkäisy alle 20-vuotiaille
- Helsinki: 2018 voimaan tullut maksuttoman ehkäisyn käytäntö alle 25-vuotiaille: lyhytaikainen menetelmä 1 vuoden annos, pitkäaikaiset menetelmät 25:een ikävuoteen asti, kondomit
- Etelä-Karjala: ei maksutonta ehkäisyä
- Pirkanmaa: 2022-2023 Kokeilun ajan laaja maksuton ehkäisy alle 25-vuotiaille, odotetaan jatkopäätöstä

Karttapohja:
©Tilastokeskus2022
ja ©Kuntaliitto 2022

Kiitokset alueellisille toimijoille ja päättäjille.
Työmme edistää nuorten seksuaaliterveyttä nyt
ja hedelmällisyyttä tulevina vuosina.